

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL

Makrogazdaság 2006

Budapest, 2007. április

© Központi Statisztikai Hivatal, 2007
ISBN 978-963-235-092-9

Felelős szerkesztő: Dr. Ligeti Csák

Borítódizájn: Vargás Print Stúdió Kft.
Készült: Xerox Magyarország Kft. – 2007.140

Tartalom

Előszó	4
1. Nemzetközi kitekintés	5
2. Növekedés és egyensúly 2001 és 2006 között	8
2.1. A növekedési pálya	8
2.2. A belföldi felhasználás és főbb tényezői	9
2.2.1. A háztartások fogyasztása	9
2.2.2. A beruházások	11
2.3. A reálgazdaság egyensúlyi helyzete	13
2.4. A nemzetgazdaság belföldön elosztható jövedelmét befolyásoló tényezők	14
2.4.1. A cserearány-változás hatása	14
2.4.2. A bruttó nemzeti jövedelem (GNI)	15
2.5. Pénzügyi egyensúly	17
3. A makrogazdasági folyamatok néhány sajátos vonása 2006-ban	19
3.1. A gazdasági növekedés trendje eltért az Európai Unióétól	19
3.2. Az ipar gazdasági szerepe erősödött	19
3.3. A fogyasztás és a reálbérek növekedése lefékeződött	20
3.4. A beruházások csökkentek	21
3.5. Munkaerő-piaci tendenciák	21
3.6. Gyorsuló áremelkedés	21
4. A külkereskedelmi forgalom alakulása	23
4.1. A külkereskedelmi termékforgalom 2004–2006 között	23
4.2. A szolgáltatások nemzetközi kereskedelme	29
4.2.1. A szolgáltatás-külkereskedelem szerkezete és a 2006. évi változások	30

Előszó

Újfajta összefoglalóval jelentkezik a Központi Statisztikai Hivatal: Magyarország gazdasági helyzetének átfogó, tömör jellemzését kínálja a jelen kiadványával.

A *Makrogazdaság, 2006* című kiadvány a tárgyévről szóló áttekintést beilleszti az ezredforduló óta eltelt időszak alatt bekövetkezett változások sorába. Bemutatja a növekedés és az egyensúly alakulására ható fontosabb tényezőket. Ahol szükséges, utal a főbb nemzetközi fejleményekre, illetve egybeveti a magyar mutatókat az uniós országok adataival. A szerkesztők reményei szerint ezzel elősegíti Magyarország tavalyi gazdasági teljesítményének reális megítélését.

Ez az elemzés a tárgyévet követő legkorábbi időpontban igyekszik összefoglaló képet nyújtani a főbb tendenciákról. Közismert, hogy a tavalyi évre vonatkozó adatok még többnyire előzetesek, s ezt a szövegben külön nem jeleztük.

1. Nemzetközi kitekintés

A rendelkezésre álló adatok szerint **2006-ban folytatódott a világgazdaság történelmi összehasonlításban is gyors növekedése.** A Nemzetközi Valutaalap (IMF) első becslése 5,4%-os bővülést jelez. Eszerint negyedik évébe lépett a 4–5%-os fejlődést hozó világgazdasági konjunktúra. (2001–2002-ben szerényebb, 2–3%-os volt a bővülés.) 2006-ban az előző évinél is gyorsabb volt a növekedés, ami a fejlett országok javuló teljesítményének köszönhető, ám azok dinamikája így is számottevően elmarad a fejlődő országokétól. (Az IMF az előbbi országokra átlagosan 3,1%-os, az utóbbiakra 7,9%-os bővülést várt.)

Nemcsak a világgazdaság bruttó hozzáadott értéke, hanem a **világkereskedelem** és a működőtőke-áramlás is gyorsult. A világkereskedelem volumene az IMF várakozásai szerint 9%-kal bővül. Az ENSZ szakosított szervezete, az UNCTAD becslése szerint 2006-ban a **külföldi közvetlen tőkebefektetések** (FDI) értéke körülbelül 30%-kal volt több, mint egy évvel korábban. Az 1990-es évek második felében fel-futó FDI-áramlás mértéke 2000-ben érte el a csúcst, azt követően a fokozódó nemzetközi feszültségek hatására csökkent, majd 2004-től újra növekedést mutat. A fejlett országok közötti tőkeáramlás 2005-höz képest közel másfélszeresére nőtt a nagyvállalatok nemzetközi felvásárlásai és összeolvadásai révén. A világ egészét tekintve a **dél-kelet-európai térség (beleértve Romániát és Bulgáriát) és a Független Államok Közössége tőkevonzó képessége növekedett a leginkább,** azon belül pedig a nyersanyag-termelő iparágaké.

Néhány kedvezőtlen változás is megfigyelhető volt a világgazdaságban. Ezek közé tartozott az előző években megnövekedett nemzetközi pénzügyi likviditás szűkülése, ami a fejlett és a fejlődő, magasabb kockázatú országokban egyaránt a kamatok emelkedéséhez vezetett. A **növekvő kockázat és a fejlett országok emelkedő kamatlábai csökkentették a fejlődő országok pénzügyi piacainak vonzerejét,** ez néhány országban a valutaárfolyam ideiglenes vagy tartós gyengülésében mutatkozott meg. A nyersanyagárak emelkedése is számottevő volt: az energiahordozók mellett főként a fémek ára nőtt. A kiemelt jelentőségű nyersolaj drágulása a negyedik negyedévben megállt, azonban árszínvonala éves átlagban 18,5%-kal emelkedett (euróban mérve). A fogyasztói árak emelkedése az év első felében gyorsult, azt követően viszont a fejlett térségekben visszatért az előző években tapasztalt alacsonyabb üteméhez.

Az **Egyesült Államokat** 2002 óta az európai átlagnál gyorsabb gazdasági növekedés jellemezte, ám 2006-ra ez az előny mérséklődött. Az Egyesült Államok GDP-je 3,4%-kal nőtt, az előző évi 3,2%-nál minimálisan gyorsabban, az éven belül pedig mérséklődő ütemben. A fogyasztás és a beruházások dinamikája egyaránt elmaradt az előző évitől és a GDP növekedési ütemétől is. A korábbi évek trendjével ellentétben azonban az export bővülése meghaladta az importét, a külkereskedelem így kedvezően járult hozzá a GDP alakulásához. Továbbra is fennáll a folyó fizetési mérleg magas hiánya, és a szakértők szerint az ingatlanpiac árainak csökkenése is veszélyezteti a gazdasági növekedést.

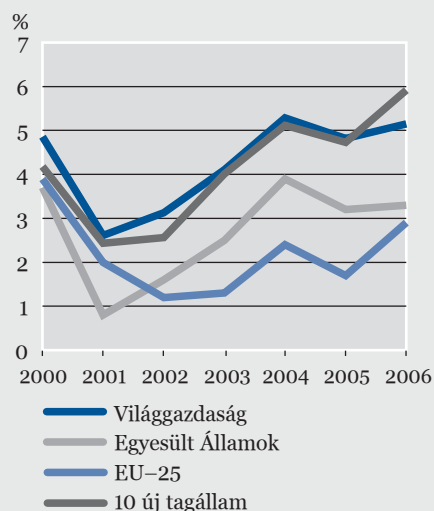
Japán gazdasága 2,2%-kal bővült, tehát folytatódott a 2003 óta tartó szerény, de érezhető növekedés. A két legjelentősebb fejlődő ország nem veszített lendületéből: **Kína** GDP-je négy egymást követő évben 10%-kal nőtt, **Indiában** pedig maradt az előző két évben tapasztalt 8–9% közötti növekedési ütem.

Az **Európai Unióban** (EU-25) 2006-ban 2,9%-kal nőtt a bruttó hazai termék (GDP) volumene.¹ A legjelentősebb gazdasági súlyú térségek és országok közül itt következett be a legnagyobb gyorsulás 2005-höz képest (akkor 1,7%-os bővülést mértek). A GDP felhasználási oldalának valamennyi tétele kedvezőbben alakult, mint az előző évben. A fogyasztás továbbra is a termelésnél mérsékeltebben nőtt, a bruttó állóeszköz-felhalmozás annál valamelyest nagyobb mértékben. Az előző három évvel ellentétben a kivitel dinamikája meghaladta az importét, összességében tehát kiegyensúlyozott volt a növekedés. Az éven belül is gyorsult a dinamika, az utolsó negyedévben már az Egyesült Államokét is meghaladó mértékben nőtt a GDP.

Németország, az Európai Unió vezető gazdasági ereje, egyben Magyarország kiemelkedő fontosságú külkereskedelmi partnere 2006-ban a korábbinál magasabb sebességre kapcsolt: a német gazdaság 2002–2003-ban stagnált, 2004–2005-ben 1% körüli ütemben nőtt, tavaly viszont 2,7%-kal bővült. A növekedés forrásai közül a bruttó állóeszköz-felhalmozás 5,6%-os emelkedését lehet kiemelni, ugyanis ezen a területen az ezredforduló óta csökkenés, stagnálás volt jellemző. A korábban stagnáló fogyasztás 1%-kal, a külkereskedelem az előző évi ütem közel kétszeresével, az export 13%-kal, az import

pedig 11%-kal nőtt. A német piac növekvő kereslete kedvezően hat a magyar külkereskedelemre is.

1. ábra A GDP volumenének változása
(növekedés az előző évhez képest)

Franciaország gazdasága szintén élénkült, de növekedési üteme – 2002 óta először – elmaradt Németországtól. A francia GDP 2005-ben 1,2%-kal, 2006-ban 2,2%-kal nőtt. **Olaszország** a németországihoz hasonló recessziót élt át az elmúlt fél évtizedben, és a 2006. évi gyorsulás is hasonló volt, de alacsonyabb szintről indult: a GDP 1,9%-kal bővült (2005-ben 0,1%-kal). **Ausztria** két nagy szomszédjánál körülbelül egy százalékponttal magasabb növekedésre volt képes az utóbbi években, 2006-ban 3,1%-kal nőtt a GDP-je.

Az Európai Unióhoz **2004-ben csatlakozott közép- és kelet-európai államokban** az alacsonyabb fejlettségi

¹ A fejezet további részében szereplő adatok forrása az Eurostat. A GDP volumenváltozását leíró, itt szereplő adatok a munkanaphatással való kiigazítást nem tartalmazzák.

**2. ábra A GDP növekedése
2006-ban az előző évhez képest**

szinttel összefüggésben a gazdasági fejlődés megfelelő kereteinek megteremtése után a növekedés meghaladta a nyugat-európai átlagot. A 2001-2002-es világgazdasági dekonjunktúra ugyan itt is éreztette hatását, ám a 2004-ben az EU-hoz csatlakozott országok átlagos növekedési üteme 2003 óta legalább kétszerese a régi tagországok átlagának. Ezek az országok exportjukat és importjukat legfőbb külkereskedelmi partnerük, az EU konjunktúrájára alapozva egyaránt 10% feletti ütemben növelték 2006-ban (Magyarország és Szlovákia kivételével mintegy 20%-kal nőtt). Emellett – Magyarország kivételével – a belső kereslet is bővült, így 2005-ben és 2006-ban Csehország, Lengyelország, Szlovákia és Szlovénia is rekordütemű GDP-növekedést ért el. A régióban a GDP átlagosan 6%-kal emelkedett.

2. Növekedés és egyensúly 2001 és 2006 között

2.1. A növekedési pálya

A magyar gazdaság az elmúlt hat évben jelentős mértékű és lényegében egyenletes növekedést ért el.

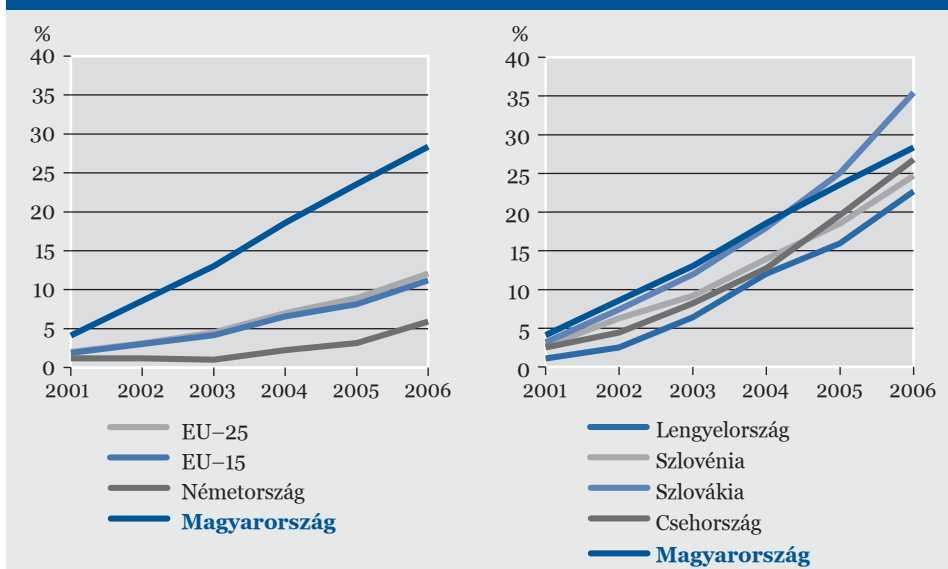
A bruttó hazai termék (GDP) 2001–2006 között összesen 29%-kal lett nagyobb, és a naptárhatással kiigazított éves növekedés az időszak valamennyi évében elérte, vagy kissé meghaladta a 4%-ot. (A legmagasabb növekedési ütem a 2004. évi 4,6%, a legalacsonyabb a 2006. évi 4% volt.)

Az ország gazdasági növekedési üteme az Európai Unió fejlettebb tagországaival összevetve annak többszörösét tette ki. Például 6 év alatt Németországban 6%-kal, Ausztriában 11%-kal nőtt a GDP.

A magyar gazdaság teljesítményét indokolt külön is összehasonlítani a feltörekvő uniós országok közül a hasonló gazdasági fejlettségi szinten álló, hasonló történelmi háttérrel rendelkező visegrádi országok és Szlovénia hatéves fejlődésével. 2001 és 2006 között összességében csak Szlovákia mutatott nagyobb (36%-os) GDP-növekedést, a többieké szerényebb, mint Magyarorszáké.

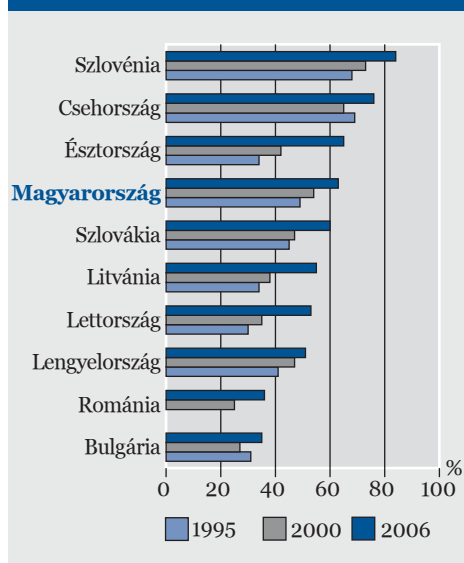
A hatéves időszak folyamán kirajzolódó növekedési pályák egybevetése azonban már mutatja a magyar gazdaság dinamizmusának relatív lassulását. Az évtized első éveiben, 2003-mal bezárólag Magyarország Szlovákiával holtversenyben még a növekedési rangsor élén állt, 2004–2005-ben a

3. ábra A GDP növekedése 2000-hez képest

középmezőnybe került, 2006-ban pedig a növekedési skála utolsó helyére esett vissza. Mindezek ellenére (az Eurostat becslése szerint) **a gazdasági fejlettség szintje alapján kialakult rangsorban a hasonló országokhoz képest Magyarország helye nem változott.** Az egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson mért értéke Szlovéniában és Csehországban hosszú idő óta nagyobb, mint Magyarországon. Szlovákia a gyors növekedés eredményeként 2006-ra közelebb került Magyarországhoz, de nem előzte meg. Lengyelországhoz képest a magyar gazdaság megőrizte a fejlettség szintjében kialakult előnyét.

4. ábra Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson (az EU-25 átlaga=100)

Magyarországon a GDP (alapáron számított) egyharmadát az árutertermelő gazdasági ágak (mezőgazdaság, ipar, építőipar) hozták létre, kétharmadát a szolgáltatásokat nyújtó ágak.

Az árutertermelő ágak hozzájárulása a GDP-hez az évtized elejéhez képest valamelyest csökkent. Az árutertermelés-szolgáltatás aránya csak kevésbé tér el a gazdaságilag fejlett európai országokétól.

A GDP-ben 3-4%-ot képviselő **mezőgazdaság** hozzáadott értéke 2001 és 2006 között nagy ingadozást mutatott: a hat évből négyben csökkent a teljesítménye, kétfőben nőtt. A hatéves időszak egészét tekintve (a 2004. évi kiemelkedően jó termés következtében) a növekedés volt a jellemző.

A 22%-os gazdasági súlyt képviselő **feldolgozóipar** jóval az átlag feletti mértékben, 36%-kal növelte hat év alatt gazdasági teljesítményét. A szolgáltató ágak közül a legdinamikusabban a pénzügyi és biztosítási tevékenység fejlődött, és átlagon felüli növekedést ért el a kereskedelem is. A legszerényebb mértékben az ún. nem piaci ágak (közigazgatás, oktatás, egészségügy) hozzáadott értéke nőtt.

A magyar gazdaság 2001 és 2006 közötti, összességében kedvező, de az időszak végén lassuló gazdasági növekedése a reálgazdaság egyensúlyának (a megtermelt és a belföldön felhasznált GDP egymáshoz való viszonyának) megbomlásával, valamint a külső és belső pénzügyi egyensúly jelentős romlásával járt együtt. Az időszak végén emelkedett a munkanélküliségi ráta és az infláció mértéke is.

2.2. A belföldi felhasználás és főbb tényezői

2.2.1. A háztartások fogyasztása

A GDP belföldi felhasználásának meghatározó tényezője (mintegy 75–80%-a) a végső fogyasztás, amelynek túlnyomó részét a

háztartások fogyasztási kiadása teszi ki. **A reálgazdasági és a pénzügyi egyensúlyhiány kialakulásának tényezői közül első helyen áll a gazdasági lehetőségektől elszakadó fogyasztásnövekedés.** A hatéves időszak egészét tekintve a GDP 28%-os² növekedése mellett a háztartások fogyasztási kiadása 38%-kal lett nagyobb. A 2001 és 2006 közötti időszak első éveiben a növekedés ütemét jelentősen meghaladó fogyasztás megterhelte a folyó fizetési mérleget és az állami költségvetést egyaránt.

1. tábla A GDP és a háztartások fogyasztása, 2001–2003

(%)				
	2001	2002	2003	Változás három év alatt
	éves növekedés			
GDP	4,1	4,3	4,1	13,0
Háztartások fogyasztási kiadása	6,3	10,6	8,3	27,3

Az időszak második felének első két évében (2004–2005-ben) a lakossági fogyasztás növekedési üteme lelassult, mindkét évben alatta maradt a GDP növekedésének, de nem olyan mértékben, hogy az ellensúlyozhatta volna a megelőző években létrejött egyensúlyhiányt. A 2006-ban végrehajtott egyensúlyjavító intézkedések hatásaként a háztartások fogyasztási kiadásainak növekedési üteme 1,5%-ra esett vissza. A gazdaságpolitika szigorodása hozzájárult ahhoz, hogy a reálgazdaságban enyhült a 2000-es években felhalmozódott egyensúlyhiány, és létrejöttek a pénzügyi egyensúly javításának perspektívái is.

2 Naptárhatás kiszűrése nélkül.

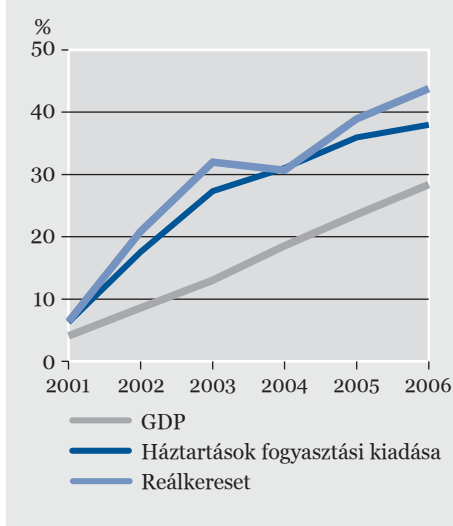
2. tábla A GDP és a háztartások fogyasztása, 2004–2006

(%)				
	2004	2005	2006	Változás három év alatt
	éves növekedés			
GDP	4,9	4,2	3,9	13,6
Háztartások fogyasztási kiadása	2,9	3,7	1,5	8,3

Az egyensúly helyreállítását célzó gazdasági intézkedések fogyasztást mérséklő hatása 2006 folyamán már érzékelhetővé vált: a háztartások fogyasztási kiadása az I. negyedévben még 2,7 %-kal, a IV. negyedévben mindössze 0,1 %-kal nőtt az előző év azonos időszakához képest. Ennek ellenére a háztartások fogyasztása 2006-ban több mint harmadával nagyobb volt, mint az ezredfordulón. E folyamat megítéléséhez az elmúlt másfél évtized történetét sem szabad figyelmen kívül hagyni. A lakossági fogyasztás az 1990-es évtizedre jellemző hosszan tartó és mély hullámvölgy után az ezredfordulóra érte el ismét a rendszerváltás előtti évek szintjét.

A lakossági fogyasztás meredek növekedésének egyensúlyrontó hatását több előre nem látható tényező súlyosbította. Például sokáig nem kedveztek a gazdasági növekedés külső feltételei. Az Egyesült Államokban 2003-ban kibontakozó gazdasági konjunktúra az Európai Unióban nagy késéssel jelent meg, és a mértéke is szerény maradt a nemzetközi előrejelzések várakozásaihoz képest. Az EU-ban az átlagos növekedés 2005-ben is csak 1,6% volt. Befolyásolta a magyar gazdaság egyensúlyi helyzetét,

5. ábra A GDP, a háztartások fogyasztási kiadása és a reálkereset növekedése 2000-hez képest

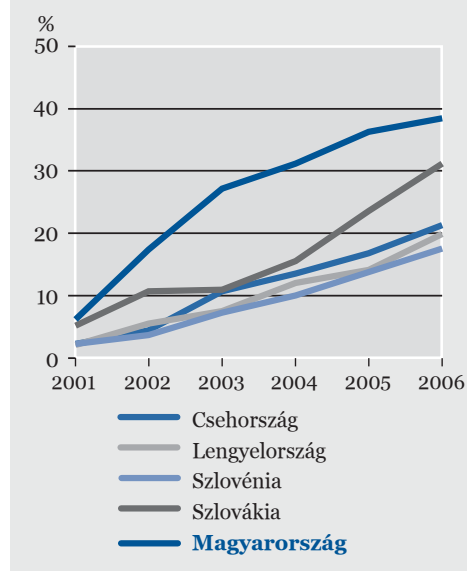

hogy a fogyasztói kereslet növekedése nem elsősorban a hazai gazdaságot élénkítette, hanem az importot növelte. Közrejátszott ebben a forint felértékelődése is, ami olcsóbbá tette az importot, ezzel a belső piacon rontotta a hazai termelők helyzetét. Az időszak utolsó két-három évében a külkereskedelmi cserearányok romlásával összefüggő veszteség is megterhelte a gazdaságot, és hátráltatta az egyensúlyi helyzet javítását.

2.2.2 A beruházások

Az állóeszköz-felhalmozás 2001 és 2006 között összesen 32%-kal nőtt, valamivel gyorsabban, mint a GDP. Az évenkénti változás az időszak folyamán egyenetlen volt, a leggyorsabban 2002-ben növekedett (10%-kal); a másik szélső érték 2006-ban volt, amikor 2%-kal csökkent.

6. ábra A háztartások fogyasztási kiadásainak növekedése 2000-hez képest

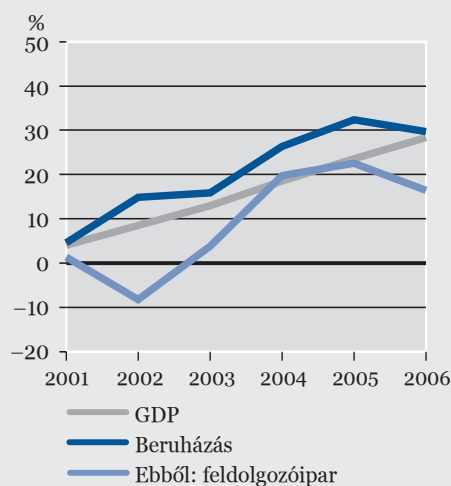

Az állóeszköz-felhalmozás túlnyomó részét, mintegy (90%-át) a **beruházások** teszik ki. (Az állóeszköz-felhalmozás részét képezik, de nem minősülnek beruházásnak például az immateriális javak vagy a pénzügyi lízing útján beszerzett eszközök.)

A beruházások **gazdasági ágak, ágazatcsoportok** szerinti megoszlása alapján hagyományosan három terület adja a beruházások kétharmad részét. Ezek a feldolgozóipar, a szállítás, raktározás, továbbá a lakásépítést is magában foglaló ingatlanügyletek. A beruházások további harmadán osztozik a maradék 12 gazdasági ág.

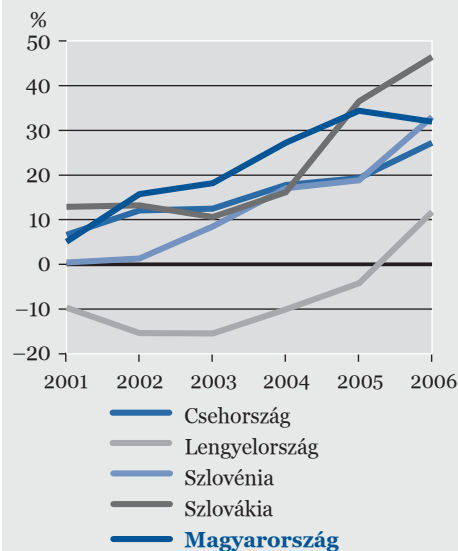
A gazdaság fejlődésének dinamizmusával a **feldolgozóipari fejlesztések** állnak közvetlen kapcsolatban. Jelentőségüket meghatározza, hogy a feldolgozóiparban termelik meg a termékexport túlnyomó részét. **Hat év alatt a feldolgozó-**

7. ábra A GDP és a beruházások volumenváltozása 2000-hez képest

iparban megvalósított fejlesztések volumene 12%-kal emelkedett, jelentősen elmaradva az összes beruházás és a GDP növekedési ütemétől egyaránt. A hatéves időszak folyamán két olyan év volt, amelyben kiemelkedő ütemben fejlődött a feldolgozóipar. A beruházások 2003-ban 16%-kal és 2004-ben 15%-kal nőttek. Ezek a fejlesztések tették lehetővé a gépipar, s ezen belül különösen a járműgyártás exportjának rendkívül gyors növekedését. A feldolgozóiparban az így kialakult magas bázishoz képest 2005-ben stagnáltak a fejlesztési kiadások, 2006-ban pedig megtorpant az ágazat fejlesztése: 5%-kal kevesebbet költöttek beruházásra, mint az előző évben. A feldolgozóiparon belül az exportorientált alágazatok többségében továbbra is nőtt a beruházás. Például jelentős fejlesztés valósult meg a járműgyártásban, valamint az iroda- és számítógépgyártásában.

8. ábra A bruttó állóeszköz-felhalmozás változása 2000-hez képest

A **szállítás** gazdasági ágban jelenik meg a közútépítés és javítás, illetve a csatornahálózat fejlesztése. Az elmúlt hatéves időszakban a beruházások e területen nőttek a leggyorsabban: több mint 60%-kal. Az állam az infrastrukturális elmaradottság enyhítésére 2004-ben és 2005-ben költött a legtöbbet, két év alatt több mint másfélszeresére nőtt a szállítási beruházások volumene. 2006-ban ehhez a rendkívül magas szinthez képest szerényebb ütemben ugyan (6%-kal), de tovább nőttek a gazdasági ág beruházásai.

Az **ingatlanügyletek** gazdasági ágban 56%-kal többet ruháztak be 2006-ban, mint az évtized elején, elsősorban a lakásépítés felfutásával összefüggésben. A 2000-ben elfogadott lakástámogatási rendszer nyomán **2000 és 2004 között megkétszereződött az épített lakások száma**. A legtöbb lakás (44 ezer) 2004-ben

épült. Az időszak végén részben a kereslet telítődése, részben a támogatási rendszer szigorítása miatt mérséklődött a lakásépítés lendülete: 2005-ben 41 ezer, 2006-ban pedig 34 ezer lakás épült fel Magyarországon. Az ütemcsökkenés ellenére a 2006-ban épített lakások száma közel 60%-kal nagyobb, mint 6 évvel korábban volt.

3. tábla A három kiemelt gazdasági ág részesedése az összes beruházásból, 2006

(folyó áron)		
	Milliárd Ft	Megoszlás, %
A nemzetgazdaság összes beruházása	4 647,9	100,0
Ebből:		
feldolgozóipar	992,3	21,2
szállítás	901,8	19,4
ingatlanügyletek	1 175,7	25,3
Kiemelt gazdasági ágak együtt	3 069,8	65,9

A nemzetgazdaság összes beruházásának szerkezete olyan irányban mozdult el, hogy kisebb lett a gazdasági növekedéssel közvetlen kapcsolatban álló beruházások aránya, miközben nőtt a lakásépítésé, valamint a gazdasági fejlődés hosszabb távú lehetőségeit javító infrastrukturális beruházásoké.

2.3. A reálgazdaság egyensúlyi helyzete

Magyarországon néhány kivételes évtől eltekintve a fogyasztásra és a felhalmozásra fordított terméktömeg nagyobb, mint a megtermelt; vagyis a külkereskedelmi mérleg egyenlege szokásosan negatív. Az egyensúlyhiány relatív nagysága a termékek és szolgáltatások behozatali többletének GDP-ben kifejezett százalékával jellemezhető. Az elmúlt hatéves időszak a reálgazdaság egyensúlya szempontjából két hároméves szakaszra bontható. Az első három évben az egyensúly folyamatos romlása következett be, meghatározóan a fogyasztásnak a gazdasági lehetőségektől elszakadó gyors növekedése miatt. A második három évben a reálgazdaság egyensúlya folyamatosan javult.

A külkereskedelmi egyensúly javulása dinamikus bővülő forgalom mellett jött létre. A teljes export volumene (termékek és szolgáltatások kivitele együtt) hat év alatt több mint 80%-kal, az importé 70%-kal emelkedett. Utóbbi adatok egyértelművé teszik, hogy a magyar gazdaság fejlődésében hosszabb távon a keresleti tényezők közül az export a meghatározó, vagyis a növekedés kifejezetten exportorientált volt.

A külkereskedelmi forgalom növekedése az időszak utolsó évében 2006-ban sem veszített lendületéből: a kivitel

4. tábla A reálgazdaság egyensúlya Magyarországon

(folyó áron)						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
GDP, milliárd Ft	15 275	17 204	18 936	20 712	22 027	23 562
Behozatali (kiviteli) többlet milliárd Ft	-188	-337	-738	-653	-306	+203
a GDP %-ában	-1,2	-2,0	-3,9	-3,2	-1,4	+0,9

volumene 18%-kal, a behozatalé 13%-kal lett nagyobb. A kivitel növekedését az Európai Unióban 2005 második felében kezdődő, majd 2006-ban folytatódó gazdasági konjunktúra is kedvezően befolyásolta, vagyis a külső feltételek javulását Magyarország is ki tudta használni.

2.4. A nemzetgazdaság belföldön elosztható jövedelmét befolyásoló tényezők

2.4.1. A cserearány-változás hatása

Magyarországon a külkereskedelmi cserearány-változás mértéke (amit az export- és az importárindexek hányadosa mutat) az évtized első éveiben néhány tized százalékkal hol javult, hol romlott; így a gazdasági folyamatokra gyakorolt hatása nem volt lényeges. A romlás mértéke 2004-től azonban elérte azt a határt, amikor az árvesztesség nem hagyható figyelmen kívül sem a külkereskedelmi áruforgalom egyenlegének, sem a létrehozott jövedelem nagyságának értékelésénél. A cserearányok romlása meghatározóan az energiahordozók világpiaci árának emelkedése miatt következett be. (A cserearány-változás hatását nem a teljes külkereskedelmi forgalomra, hanem ebből csak a termékforgalomra vonatkozóan vizsgáljuk, a szolgáltatások külkereske-

delme nélkül. A kiviteli-behozatali árindexek ugyanis erre a körre vonatkoznak.)

Az árváltozások hatása a **külkereskedelmi termékforgalom** egyenlegére jól érzékelhető, ha összehasonlítjuk a folyó árakon mért egyenleget a változatlan áras egyenleggel. Ez utóbbi mutatót csak az export és az import mennyiségi változásai befolyásolják, az árváltozások nem. Például 2005-ben az export volumene 12%-kal, az importé 6%-kal nőtt az előző évhez képest, a volumenfolyamatok egyensúlyjavító hatását azonban az árváltozások felerészben közömbösítették. A külkereskedelmi termékforgalom 2005. évi passzívuma változatlan áron 438 milliárdot, folyó áron 720 milliárd forintot tett ki. Hasonló folyamat játszódott le 2006-ban is.

Az ország gazdasági teljesítménye, illetve annak változása nemcsak a termelés oldaláról, hanem a **létrehozott jövedelem** oldaláról is megközelíthető, és a kétféle megközelítés nem szükségszerűen hoz azonos eredményt. Az eltérést a külkereskedelmi cserearány változásából eredő jövedelemkiesés vagy jövedelemtöbblet okozza. Azokban az években, amikor a cserearány jelentősen megváltozik, a makrogazdasági teljesítményt szokásosan mérő mutatók mellett egy további mutató, a **bruttó hazai jövedelem**, a **GDI** kiszámítása segíti a tisztánlátást.

5. tábla A külkereskedelmi termékforgalom árindexei és a cserearány-változás

	2004	2005	2006	
	előző év=100,0			2003=100,0
A kivitel árindexe (K)	98,4	99,2	106,4	103,9
A behozatal árindexe (B)	99,1	101,4	107,9	108,4
Ebből: energiahordozók	106,9	128,3	132,9	182,3
Cserearányindex (K/B)	99,3	97,8	98,6	95,8

A világgiazi árárányok Magyarország számára kedvezőtlen változása a nemzetgazdaság jövedelmének alakulását is hátrányosan befolyásolta. A cserearányromlás okozta árveszteség az utóbbi években „elvitte” a jövedelemnövekmény egy jelentős részét, így a hazai fogyasztási és felhalmozási célokra kevesebb maradt. Az árveszteség okozta jövedelemkiesés 2004-ben a GDP 0,6%-át tette ki, más megfogalmazásban a GDI növekedési üteme 4,3%-os volt a GDP 4,9%-os növekedésével szemben. Az árveszteség 2005-ben 1,3 százalékponttal, 2006-ban pedig 0,9 százalékponttal mérsékelte a nemzetgazdaság jövedelmének növekedési ütemét.³ Bár az energiahordozók világgiazi ára 2006 végén lejjebb ment, az éves átlagban mutatkozó 33%-os áremelkedés hátráltatta a gazdasági egyensúly javítását és rontotta a növekedés feltételeit.

2.4.2. A bruttó nemzeti jövedelem (GNI)

A bruttó nemzeti jövedelem ugyancsak a GDP-ből származtatott makrogazdasági mutató. Használata a globalizáció előreha-

ladásával általánossá vált a nemzetközi statisztikai gyakorlatban, az EU tagországai számára pedig az Eurostat kötelezően előírja. Fontosságát jelzi, hogy az EU-tagállamok befizetéseinek meghatározása részben ehhez a mutatóhoz kapcsolódik.

A GDP és a GNI összevetése képet ad a külföldi elsődleges jövedelmek nagyságáról és változásáról. Ezek közül legjelentősebb a külföldi működő tőke által létrehozott tulajdonosi jövedelem. Az utóbbi években a tőkemozgás kétirányúvá vált, a Magyarországra érkező külföldi tőke mellett megjelentek a magyar tulajdonú tőke külföldi befektetései is. A tőkemozgások egyenlege azonban továbbra is a külföldi tőke beáramlásának túlsúlyát mutatja, ami a tőkejövedelmek egyenlegében is kifejezésre jut.

A GNI értéke 2001 és 2003 között minden évben 5–5,5%-kal kisebb volt, mint a GDP-é. Ez az eltérés az utolsó két évben megnőtt, és közelíti a 6%-ot. 2006-ra a GNI-mutató még nem áll rendelkezésre, de a GDP és a folyó fizetési mérleg vonatkozó adatai szerint a 2004–2005-ben kialakult tendencia folytatódására lehet számítani.

A két makromutató közötti eltérés nemzetközi összevetésben ha nem is

6. tábla A GDP és a GNI alakulása

	(folyó áron, milliárd Ft)				
	2001	2002	2003	2004	2005
GDP	15 275	17 204	18 936	20 712	22 027
A külföldi munkavállalói jövedelmek egyenlege	32	14	6	0	- 5
Az EU-intézményeknek fizetett adók és kapott támogatások egyenlege				42	77
A külföldi tulajdonosi jövedelmek	-837	-959	-956	-1 260	-1 339
GNI	14 471	16 259	17 986	19 494	20 759
GNI a GDP százalékában	94,7	94,5	94,9	94,1	94,2

3 A számítás a nemzetközi statisztikai gyakorlatban elfogadott Geary-módszer alapján történt.

kimagaslóan, de viszonylag magas. Az EU 2004-ben belépett 10 új tagállamában 2005-ben 3,7%-ot tett ki ez az eltérés. E körön belül elég jelentősek a különbségek: Csehországban 4,4%-kal, Lengyelországban 3,4%-kal, Szlovákiában 2,6%-kal volt kisebb a GNI, mint a GDP.

A külföldi tulajdonosi jövedelem két részből tevődik össze: a fizetett és kapott kamatok és osztalékok egyenlegéből, továbbá az újrabefektetett tőkejövedelemből. E két tényező aránya a választott időszak első felében (2003-mal bezárólag) viszonylag stabil volt. Az összes tőkejövedelem 46–47%-át a külföldi tulajdonosok ezekben az években visszaforgatták a magyar gazdaságba. Ez az arány kedvezőtlen irányban mozdult el: 2004-ben 37%-ra, 2005-ben 30%-ra esett vissza, vagyis megnőtt a kamat és az osztalék jelentősége. Különösen a nettó kamatteher emelkedett meghatározóan a magasabb adósságállomány következtében.

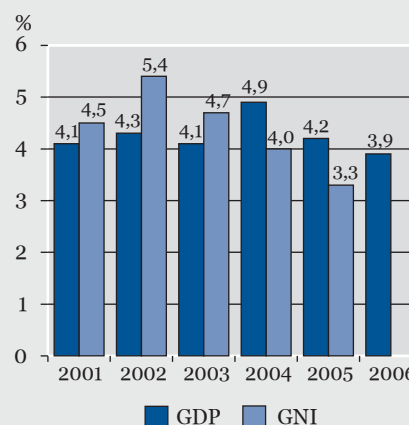
7. tábla A nettó külföldi tulajdonosi jövedelem és összetevői

	(milliárd Ft)		
	2003	2004	2005
Nettó tulajdonosi jövedelem	-956	-1 260	-1 339
Ebből nettó kamat és osztalék	-511	-799	-940
visszaforgatott jövedelem	-444	-462	-399

A GDP növekedési ütemét a GNI növekedésével összevetve azt látjuk, hogy az évtized első éveiben (2001–2003) a GNI valamivel gyorsabb ütemben (15,3%-kal) emelkedett, mint a GDP (13%). Az ütemkülönbség előjele 2004-ben megfordult, a tendencia 2005-ben folytatódott – a GNI növekedési üteme mindkét évben

0,9 százalékponttal elmaradt a GDP növekedésétől. A külföldtől kapott és a külföldnek fizetett elsődleges jövedelmek negatív egyenlege mérsékelte a gazdaság teljesítményét, és összetétele is kedvezőtlenül változott az utóbbi években.

9. ábra A GDP és a GNI növekedése az előző évihez képest

A cserearány-változás és a külföldi jövedelmek egyenlege a nemzetgazdaság jövedelmére a hatéves időszak első, illetve második felében eltérő hatást gyakorolt.

Az első három évben a cserearány-változás nem befolyásolta érdemben sem a külső pénzügyi egyensúlyt, sem a nemzetgazdaság belföldön elosztható jövedelmét, ezekben az években a cserearány-változás hatása gyakorlatilag semleges volt. Ugyanakkor a külföldi jövedelmek egyenlege pozitív módon hatott a gazdaságban létrehozott jövedelem egészére. A bruttó hazai jövedelem (GNI) 2001–2003 között gyorsabban nőtt, mint a GDP. A külföldi jövedelmek szerkezete kedvező volt és stabil. A két tényező együttes hatása nyomán nagyobb lett a hazai célokra felhasználható jövedelem.

8. tábla A gazdasági teljesítmény változásának fő mutatói*

	(%)					
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Bruttó hazai termék (GDP)	4,1	4,3	4,1	4,9	4,2	3,9
± A cserearány változásából eredő jövedelemtöbblet (kiesés) hatása ^{a)}	-0,3	+ 0,3	-0,3	-0,6	-1,3	-0,9
2. Bruttó hazai jövedelem (GDI) ^{a)}	3,8	4,6	3,8	4,3	2,9	3,0
± Külföldről kapott/fizetett jövedelmek egyenlegének hatása	+ 0,4	+ 1,1	+ 0,6	-0,9	-0,9	-0,9 ^{b)}
3. Cserearány-változással korrigált bruttó nemzeti jövedelem (GNI)	4,2	5,7	4,4	3,4	2,0	2,1

* A naptárhatás kiszűrése nélkül.

a) A külkereskedelmi termékforgalom alapján számítva.

b) Becsült adat.

Az időszak második felében a cserearányromlás számottevő jövedelemkiesést okozott, és lefékezte a külső pénzügyi egyensúly javulását is. A külföldre fizetett, illetve onnan kapott jövedelmek egyenlege ugyancsak negatív módon befolyásolta a gazdaság növekedését és egyensúlyi helyzetét egyaránt. **E két tényező egymást felerősítő hatása felemésztette a GDP növekményének mintegy felét.**

2.5. Pénzügyi egyensúly

A 2001 és 2006 közötti időszak több mint felében, 2004-gyel bezárólag a külső pénzügyi **egyensúly évről évre gyorsuló ütemben romlott, majd az utolsó két évben ez a folyamat megfordult.** A folyó fizetési mérleg GDP-arányos hiánya a 2001. évi 6%-ról 2004-re 8,4%-ra emelkedett, ami nemzetközi összehasonlításban is igen magasnak számít. Ez a mutató 2005-ben számottevően, 6,9%-ra, 2006-ban pedig 5,8%-ra mérséklődött, vagyis az induló 2001-es szint alá csökkent.

A folyó fizetési mérleg egyensúlyát lényegében két tényező határozza meg: az

egyik az áruk és szolgáltatások külkereskedelmi forgalmának egyenlege, a másik a külföldi jövedelmek (meghatározóan a tőkejövedelmek) nettó összege. Az elmúlt hatéves időszak folyamán e két tényező egyensúlyt alakító hatása jelentősen változott. Az időszak első felében a folyó fizetési mérleg gyorsulva növekvő hiányában a reálgazdasági egyensúly megbomlása tükröződik vissza. A GDP-hez képest mutakozó túlfelhasználás következtében az áruk és szolgáltatások passzívumának növekedése már 2002-ben számottevő szerepet játszott a folyó fizetési mérleg egyensúlyromlásában, 2003-ban pedig meghatározó tényezőjévé vált. Az időszak második felében a reálfolyamatok változásával összhangban e tényező egyensúlyrontó hatása gyengült, és 2006-ban az áruk és szolgáltatások egyenlege hosszú idő óta először a folyó fizetések aktív tételévé vált.

A reálgazdaságban bekövetkező kedvező változások egyensúlyjavító hatását 2004–2006-ban részben közömbösítette a külföldi tőke-jövedelmek növekvő negatív egyenlege.

9. tábla A folyó fizetési mérleg és két fő összetevőjének egyenlege

	(milliárd euró)					
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
A folyó fizetések egyenlege	-3,6	-4,9	-5,9	-6,9	-6,1	-5,2
Ebből:						
árúk és szolgáltatások egyenlege	-0,8	-1,6	-2,9	-2,2	-0,7	+0,6
jövedelmek egyenlege	-3,2	-3,8	-3,7	-4,9	-5,4	-6,1

A folyó fizetési mérleg egyensúlyi helyzete 2006-ban javult, ám nem hagyható figyelmen kívül, hogy a hiány finanszírozásának feltételei kedvezőtlenül változtak. 2005-ben még a hiány több mint felét nem adóssággeneráló források fedezték, 2006-ban ezek szerepe megszűnt, a hiány teljes összegét hitelből – vagyis adósságnövelő – forrásból kellett fedezni.

A makrogazdasági egyensúly legkritikusabb pontja az **államháztartás hiánya**, amely a 2001 évi 4,1%-ról 2005-re a

GDP 7,8%-ára, majd 2006-ban 9,2%-ára emelkedett (ESA'95 alapján és magánnyugdíjpénztár nélkül számítva). A hiány kialakulásának főbb tényezői: a lehetőségtől elszakadó jövedelemnövekedés, valamint a növekvő adósságszolgálat.

Az egyensúlyjavítást célzó gazdasági intézkedések hatása csak 2006 második felében érvényesült, de ez elegendő volt ahhoz, hogy sem a deficit, sem az államadósság ne lépje túl a konvergenciaprogram által kijelölt kereteket.

3. A makrogazdasági folyamatok néhány sajátos vonása 2006-ban

3.1. A gazdasági növekedés trendje eltért az Európai Unióétól

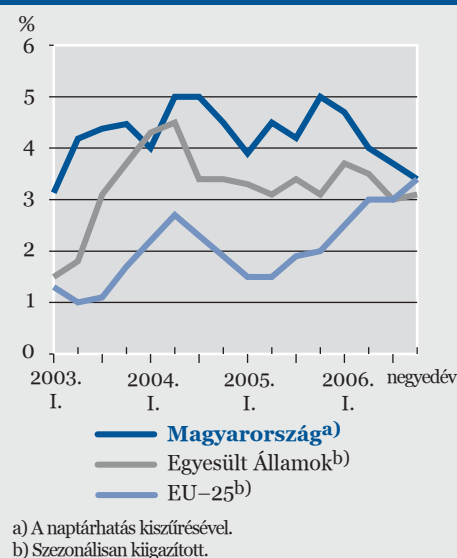
A magyar gazdaság fejlődése 2006-ig összhangban volt az Európai Unió egészére jellemző konjunkturális hullámmal. A múlt évben az EU-ban bekövetkező gazdasági élénkülés ellenére Magyarországon a GDP hasonló (4% körüli) ütemben nőtt, mint a megelőző években. A növekedés éven belüli irányzata is eltérő volt. Az Európai Unióban a növekedés kissé gyorsult az év folyamán, a legerősebb a IV. negyedév volt. Ezzel szemben Magyarországon az I. negyedévben elért (naptárhatással kiigazított)

4,7%-os GDP-növekedés a IV. negyedévre 3,4%-ra mérséklődött. Bár az EU-25 gazdasági növekedése az előzetes adatok szerint 2006-ban 3%, Magyarorszáé pedig 4%, az évközi ellentétes irányú növekedési trend következtében 2006 IV. negyedévében az EU-ban és Magyarországon azonos ütemben emelkedett a GDP (3,4%-kal). A növekedési előny, amelyet Magyarország hosszú évekre visszamenően az uniós átlaggal szemben elért, a IV. negyedévben megszűnt.

3.2. Az ipar gazdasági szerepe erősödött

A gazdasági növekedésben az ipar különleges szerepet tölt be, az áruexport túlnyomó részét ugyanis az ipar hozza létre. A múlt évben, amikor a belföldi kereslet stagnált, azaz a növekedés kizárólagos forrása az export volt, az ipari termelés jelentősége még hangsúlyosabbá vált. Az iparban nem érvényesült a lassulás tendenciája sem az előző évekhez képest, sem pedig az év folyamán. **Az ipari bruttó termelés⁴** 2006-ban 10%-kal emelkedett (a megelőző két évben 7–7%-os volt a növekedés). Kedvező képet kapunk a magyar ipar teljesítményéről nemzetközi összehasonlításban is. Az Európai Unió egészében 2006-ban 3,6%-os volt a növekedés. Az unión belül a 2004-ben belépett országok is jelentősen növelték az ipari teljesítményüket, de Magyarország változatlanul az élvonalban maradt. 2006 egészét tekintve csak Lengyelországban volt gyorsabb a növekedési ütem, bár náluk ez alacsony bázishoz képest következett be.

10. ábra A GDP növekedése az előző év azonos negyedévéhez képest

4 A termelés folyamatában felhasznált anyagok értékét is tartalmazó mutató.

Magyarországon az ipari termelés dinamikus növekedésében meghatározó szerepet töltött be az export (15%-kal volt nagyobb, mint 2005-ben), de hozzájárult a belföldi értékesítés (4%-os) növekedése is. A belföldi piacon a középméretű (50–249 főt foglalkoztató) vállalatok tudták a legnagyobb mértékben (12%-kal) növelni eladásait.

Az ipari konjunktúra erősödése főként az exportorientált ágazatokban éreztette hatását. Közülük is kiemelkedik a járműgyártás 26%-os terméknövekedése, és a gép, gépi berendezések gyártása, ahol 20%-kal termeltek többet 2006-ban, mint az előző évben. A feldolgozóipar 14 ágazata közül két-tőben – a textiliparban és a kőolaj-feldolgozásban – csökkent a termelés, az élelmiszeriparban pedig az előző évi szinten maradt.

Az ipar **hozzáadott értéke** 8,6%-kal emelkedett 2006-ban. Kiemeli az ipari növekedés jelentőségét, hogy a másik két árutermelő ágazatban (a mezőgazdaságban és az építőiparban) csökkent a hozzáadott érték, illetőleg a nemzetgazdaság teljesítményében nagy súllyal megjelentő szolgáltatóágazatok növekedési üteme a nemzetgazdasági átlag alatt maradt.

Az **ipar termelékenysége javult**, az egy foglalkoztatottra jutó termelés 12%-kal emelkedett. Az ipari bruttó kereset (nominálisan 8,5%-kal) reálértéken 4,4%-kal nőtt, vagyis az ipar versenyképességét a keresetnövekedés nem veszélyeztette. Az ipar rendelésállománya a dinamikus fejlődés folytatódását vetíti előre.

3.3. A fogyasztás és a reálbérek növekedése lefékeződött

A belső kereslet közel 80%-át kitevő **végső fogyasztás** 2006-ban gyakorlatilag az előző évi szinten maradt. Fő összetevői

közül a **háztartások fogyasztása** 1,2%-kal lett nagyobb; ugyanakkor a **közösségi fogyasztás** (igazgatás, védelem, stb.) 5,5%-kal csökkent az előző évekhez képest.

A **háztartások fogyasztásában** mutatkozó csekély (1,2%-os) növekedés úgy alakult ki, hogy a növekedés üteme az év folyamán negyedévről negyedévre mérséklődött, majd a IV. negyedévben stagnálásra váltott át. A háztartások fogyasztását több tényező befolyásolja, ezek közül az egyik legfontosabb a reálkereset alakulása. A **reálkereset** a 2005. évi 6,3%-os növekedés után 2006-ban 3,5%-kal nőtt. A szerényebb éves növekedés, valamint az év folyamán mutatkozó ütemcsökkenés kialakulásában jelentős szerepe volt a munkavállalási és az egészségbiztosítási járulékok szeptemberi emelésének, továbbá a fogyasztóiár-emelkedés év végi gyorsulásának. Az év első nyolc hónapjában a reálkereset a gazdasági növekedést jóval meghaladó mértékben (5,6%-kal) emelkedett, az utolsó négy hónapban viszont 0,7%-kal csökkent. Jelentős eltérés tapasztalható a versenyszférában, illetve a költségvetési intézményekben: az éves átlagos reálkereset az előbbiben 4,4%-kal, az utóbbiakban 2%-kal nőtt. A költségvetési intézményekben foglalkoztatottak körében az év végi keresetcsökkenés is számottevően nagyobb, az utolsó négy hónapban náluk 3,8%-kal csökkent a reálkereset az előző év azonos időszakához képest.

A **kiskereskedelmi forgalom** volume is szerényebb ütemben (4,4%-kal) nőtt, mint 2005-ben (5,6%). Az éven belüli folyamatok a lakosság jövedelmi helyzetének alakulásával összhangban, de annál tompítottabb mértékben jelentek meg a kiskereskedelemben. Szeptember végéig viszonylag magas – az előző évihez hasonló mértékű – volt a növekedés, majd fokozatosan mérséklődött az ütem, s november-decemberben

2,2, illetve 3,4%-ot tett ki. (2005-ben az év utolsó két hónapjában 7, illetve 5%-kal nőtt a kiskereskedelmi eladások volumene). A reálkereset csökkenése ellenére a fogyasztási hitelek 2006 IV. negyedévében ugyanolyan dinamikusn nőttek, mint korábban.

3.4. A beruházások csökkentek

A fontosabb gazdasági folyamatok közül a beruházások esetében is megtört a korábbi évekre jellemző trend: 2006-ban 2%-kal kevesebbet fordítottak fejlesztésre, mint az előző évben. A korábbi években a beruházások növekedési üteme ugyan erősen hullámzott, de csökkenésre több mint tíz éve nem került sor. Figyelmet érdemel, hogy a nagy gazdasági súlyt képviselő feldolgozóiparban 5%-kal esett vissza a beruházás. Ez utóbbi ágazatcsoportban az élelmiszer-ipari és a vegyipari beruházások csökkentek a legnagyobb mértékben. Változatlanul dinamikusn nőttek a beruházások a túlnyomóan exportra termelő járműgyártásban, valamint az irodagép- és számítógépgyártásban. 2006-ban több utat építettek és javítottak, mint az előző évben, ugyanakkor kevesebb lakás épült. Jelentős fejlesztések valósultak meg a szállodaiparban és a vendéglátóiparban, de nem költöttek többet kereskedelmi beruházásokra.

3.5. Munkaerő-piaci tendenciák

A munkaerő-piaci aktivitás növekedésének köszönhető, hogy 2006-ban mind a foglalkoztatottak, mind a munkanélküliek száma nagyobb lett (az előbbi 29 ezer fővel, az utóbbi 13 ezer fővel nőtt). A 15–64 éves népesség foglalkoztatási aránya (57%) továbbra is lényegesen alacsonyabb, mint az Európai Unió átlaga (65%).

A munkanélküliek száma 2006-ban 317 ezer fő volt, a munkanélküliségi ráta 7,5%, kissé (0,3 százalékponttal) magasabb, mint az előző évben. Az Európai Unióban a harmonizált munkanélküliségi ráta átlagosan 7,9% volt. Az unión belül kiemelkedően magas a munkanélküliségi mutató Lengyelországban (13,8%) Szlovákiában (13,4%), Franciaországban (9,4%), Görögországban (8,9%), Spanyolországban (8,6%) és Németországban (8,4%).

Magyarországon az évtized első éveiben a nők körében kevesebb volt a munkanélküli, mint a férfiakéban; 2004-ben kiegyenlítettődött a számuk, majd 2005-ben ellentétes irányú különbség alakult ki. 2006-ban ez a tendencia tovább erősödött: a nők munkanélküliségi rátája 7,8%, a férfiaké 7,2% lett.

3.6. Gyorsuló áremelkedés

A fogyasztói árak 2006-ban 3,9%-kal emelkedtek. (A megelőző évben 3,6%-os volt az áremelkedés.) Az éves átlagos áremelkedés többszöri tendenciaváltozás nyomán alakult ki. 2006 első felében meredek ütemcsökkenés jelentkezett, a fogyasztói árak növekedési üteme – az előző év azonos időszakához képest – hosszú idő óta először 3% alá esett. A legalacsonyabb növekedési ütemet 2,3%-ot március-áprilisban mérték. Ennek a folyamatnak fontos tényezője volt az áfa csökkentése. (A 25%-os áfakulcs 20%-ra mérséklődött.) Az év második felében az áremelkedés mérséklődésének tendenciája megfordult, és gyorsuló növekedés indult el. (Július-augusztusban 3–3,5%-kal, szeptembertől az év végéig 6–6,5%-kal lettek magasabbak a fogyasztói árak az előző évinél.) Ebben az időszakban áfaemelésre

**11. ábra A fogyasztói árak
növekedése az előző év azonos
hónapjához képest**

került sor, a 15%-os áfakulcs 20%-ra nőtt, változott a jövedéki adó mértéke is. Bekövetkeztek hatósági áremelések is (például a vezetékes gáz árának emelése).

A fogyasztási javak főbb csoportjai közül 2006-ban legnagyobb mértékben az élelmiszerárak nőttek (7,7%-kal), ami részben az importált termékek drágulásával, részben a mezőgazdaság termelő árainak emelkedésével magyarázható. Átlag feletti mértékben drágult továbbá a háztartási energia, a járműüzemanyag és a gyógyszer. Olcsóbbak lettek viszont a ruházati és a tartós fogyasztási cikkek.

4. A külkereskedelmi forgalom alakulása

A magyar gazdaság nyitottsága a külkereskedelem dinamikus növekedése következtében az elmúlt években tovább növekedett. Az ezt jellemző mutató – a termékek és szolgáltatások külkereskedelmi forgalmának GDP-hez viszonyított aránya – a 2000. évi 74%-ról 2006-ra 78%-ra változott. A külkereskedelemben a termékforgalom súlya a meghatározó, mintegy 85%, a szolgáltatáskülkereskedelem aránya elmarad a világgazdasági átlagos mértéktől.

4.1 A külkereskedelmi termékforgalom 2004–2006 között

2006-ban az export forintban számított értéke 60, az importé 49%-kal haladta meg a három évvel korábbi szintet. A forint – ki-

zárólag a 2006. évi folyamatoknak köszönhetően – valamelyest leértékelődött a 2003. évi árfolyamához képest, így euróban mérve kisebb a forgalom növekedése: kivitelben 53, behozatalban 43%-ot tett ki a három évre. A forgalom mindhárom évben jelentősen bővült, s a kivitel növekedése rendre felülmúlta a behozatalét, így a külkereskedelmi mérleg folyamatosan javult.

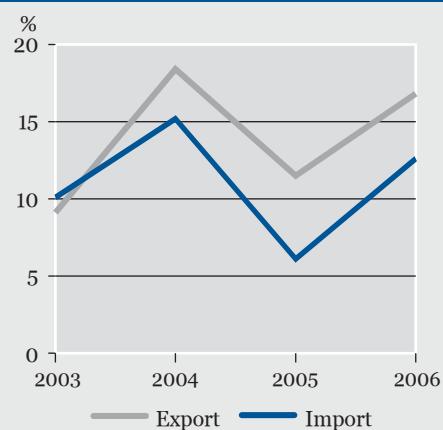
2006-ban az export **volumene** 54, az importé 38%-kal haladta meg a három évvel korábbi, s 17, illetve 13%-kal a megelőző évi szintet. 2006-ban a forgalom volumene nagyobb ütemben bővült, mint a megelőző évben, de kisebb mértékben, mint – a világgereskedelemben is kimagasló növekedést felmutató – 2004-ben. (12. ábra)

2006-ban a behozatal **forintárszintje** 8, a kivitelé 4%-kal haladta meg a három

10. tábla A külkereskedelmi termékforgalom alakulása

(folyó árak alapján)						
Év	Export		Import		Egyenleg-	
	-érték	az előző év=100,0	-érték	az előző év=100,0	érték	változás összege az előző évhez képest
Milliárd Ft						
2004	11 232	116,5	12 219	114,2	–987	+65
2005	12 425	110,6	13 146	107,6	–720	+267
2006	15 444	124,3	15 967	121,5	–522	+198
Millió euró						
2004	44 618	117,1	48 533	114,8	–3 915	+253
2005	50 052	112,2	52 956	109,1	–2 904	+1 011
2006	58 374	116,6	60 339	113,9	–1 964	+940

12. ábra A külkereskedelmi termékforgalom volumen-növekedése az előző évhez képest

évvel korábbi szintet. A forint ugyanezen időszak alatt 3%-kal gyengült a főbb devizákhoz viszonyítva, tehát az export ár-alakulásában az árfolyam-, az importéban a devizaárszint változása volt a meghatározó tényező. (Három év alatt a behozatal devizaárszintje 5, a kivitelé 1%-kal emelkedett.) 2006-ban a forgalom forintárszint-

je az exportban több mint 6, az importban pedig mintegy 8%-kal nőtt az előző évhez képest. Figyelembe véve, hogy ugyanezen időszak alatt a forint 6%-kal gyengült, a kivitelben változatlan, a behozatalban 1,5%-kal növekvő devizaárszint becsülhető.

A **külkereskedelmi mérleg** 2003 és 2006 között három egymást követő évben javult, a passzívum csökkenése összesen 529 milliárd forintot tett ki. A javulás mindhárom évben a kedvezően alakuló volumenfolyamatokkal magyarázható. Ezt a hatást jelentősen mérsékelte a – meghatározóan az energiahordozók áremelkedése miatt bekövetkezett – cserearányromlás.

A mérleg alakulását a főbb termékcsoportok szintjén vizsgálva megállapítható, hogy annak javulását alapvetően két termékcsoport mérlegének ellentétes irányú változása befolyásolta: a gépek és szállítóeszközök kereskedelmének aktívuma – 2003-hoz képest – négyszeresére nőtt, az energiahordozók kereskedelmének passzívuma megkétszereződött a három év alatt.

11. tábla A külkereskedelmi forintárszint-változás fontosabb mutatói

Év	Forintárindex		Árfolyam-index	Devizaárindex ^{a)}		Cserearány-mutató ^{b)}
	a kivitelben	a behozatalban		a kivitelben	a behozatalban	
Előző év=100,0						
2004	98,4	99,1	98,1	100,3	101,0	99,3
2005	99,2	101,4	98,6	100,6	102,8	97,8
2006	106,4	107,9	106,4	100,0	101,4	98,6
2003. év=100,0						
2006	103,9	107,9	102,9	101,0	104,9	96,3

a) A devizaárindex a forintárindex és az árfolyamindex hányadosaként került kiszámításra.
b) A cserearány-mutató a kiviteli és a behozatali árindex hányadosaként került kiszámításra.

**12. tábla A külkereskedelmi
termékgazdasági mérleg alakulása
árufőcsoportok szerint**

(folyó áron, milliárd Ft)				
Árufőcsoport	2003	2004	2005	2006
Élelmiszerek, italok, dohány	303	223	181	215
Nyersanyagok	-13	18	12	22
Energia- hordozók	-668	-673	-1000	-1395
Feldolgozott termékek	-1049	-1105	-891	-951
Gépek és szállítóeszközök	375	551	978	1587
Összesen	-1052	-987	-720	-522

Az elmúlt három évben a külkereskedelmi forgalom növekedését a **gépek és szállítóeszközök** kereskedelmének az átlagosnál lényegesen gyorsabb bővülése alapozta meg. Az árufőcsoport exportvolumene a három év alatt 68%-kal nőtt, az importban közel 50%-os volt a növekedés. A forgalom növekedési üteme az időszak utolsó évében, 2006-ban sem veszített lendületéből, az export volumene 20%-kal, az importé 16 %-kal magasabb az előző évinél. 2006-ban az árufőcsoport részesedése az exportból 62, az importból 50%-ot tett ki, hasonlóan a megelőző évekhez.

Az 1990-es évek végén megvalósult zöldmezős beruházások, majd a 2003 és 2004. évi gyorsütemű fejlesztések tették lehetővé a híradás-technikai berendezések, az energiafejlesztő gépek, valamint a járműgyártás iparágakba sorolható termékek exportjának rendkívül gyors növekedését. A gépek és szállítóeszközök árufőcsoport volumen-hordozó termékei 2006-ban az alábbiak voltak:

- A **mobiltelefon**, amelyből 2006-ban már mintegy 109 millió darab volt az export, 44 %-kal több, mint az előző év-

ben. Értéke ebben az évben a teljes export mintegy 8 %-át tette ki. A termék legfontosabb rendeltetési országai Németország, Oroszország és Spanyolország.

- Az **LCD-kijelzős televíziókészülékek**, amelyek exportja 2005-ben vált jelentőssé, a rákövetkező évben megduplázódott, mennyiségük 2,7 millió db volt, az export értékét tekintve pedig közel 3%-ban részesedtek a kivitel egészéből.
- A **személygépkocsik**, amelyek 2006. évi exportértéke 56, az importjuké 16%-kal lett nagyobb 2005-höz képest, és súlyuk a teljes kivitelben 5, a behozatalban pedig közel 4%-ot tett ki. A legfontosabb partnerország a forgalom mindkét irányában Németország volt, amelyet Lengyelország követett a sorban.
- Az exportban túlnyomórészt gépjárműmotorokat magába foglaló **energiafejlesztő gépek és berendezések**, amelyek ilyen irányú forgalma több mint ötödével bővült, így részesedésük a összexportból elérte a 11%-ot. Az árucsoport Csehországba irányuló kivitele 42%-os növekedést követően 142 milliárd forintot tett ki, de még ennél is határozottabb bővülés volt a szlovák és a kínai viszonylatban.

Az importoldalon a fenti termékek gyártásához szükséges – túlnyomórészt távolkeleti országokból érkező – alapanyagok és részegységek, valamint a személygépkocsik dominanciája figyelhető meg.

A második legnagyobb részesedésű, s egyben a legdiverzifikáltabb termékskálájú árufőcsoport a **feldolgozott termékeké**, ahol ugyancsak jelentős forgalomművekedés volt: az exportvolumen közel 40%-kal, az import 26%-kal nőtt három év alatt. Az időszakon belül a 2004. évi 11%-os export- és 10%-os importvolumen-növekedés után

2005-ben mérsékeltebb volt a növekedés (10, illetve 2%), 2006-ban azonban számottevően erősödött: a kivitel volumene 15, a behozatalé pedig 12%-kal bővült a megelőző évhez képest.

Az áruфőcsoport 2006. évi kivitelének és behozatalának dinamikus növekedésében szerepet játszott a forgalmából 30%-kal részesedő vegyipari termékek köre, ahol a folyó áron számított növekedés exportban és importban egyaránt 20 és 30% között szóródott. Ezen termékek közül a legnagyobb jelentőséggel a gyógyszerek bírnak. A **gyógyszerek és gyógyszerészeti** termékek 2006-ban az áruфőcsoport exportjából és importjából egyaránt 9%-kal részesedtek. A termék exportértéke 39%-kal bővült 2005-höz képest, a legnagyobb növekedés a tradicionálisan legfontosabb fellevevőpiacunkat jelentő Oroszország vonatkozásában volt. A gyógyszerimport 30%-kal bővült, a legfontosabb partnerország – a megelőző két évhez hasonlóan – Franciaország, az innen érkező import több mint másfélszerese a 2005. évinek.

A **ruházati cikkek és öltözköztetési cikkek** kivitele ugyanakkor 11%-kal csökkent. A termékcsoport exportja az elmúlt öt évben folyamatosan mérséklődött, a 2006. évi forgalom mindössze 61%-át jelenti a 2001. évinek. A visszaesés túlnyomórészt a bér munkaforgalom visszaszorulásával magyarázható.

Az **energiahordozó**-import alakulása a gazdaság egészére, az egyensúlyi viszonyokra jelentős hatást gyakorolt, míg az áruфőcsoport exportja csekély jelentőségű (2,5%) volt, jóllehet volumene mintegy harmadával lett magasabb, mint a három évvel korábbi.

Az import volumene közel 20%-kal nőtt három év alatt, az időszakon belül az áruфőcsoport behozatalának volumene 2005-ben megugrott, majd 2006-ban e magas szinthez hasonló volt.

Az áruфőcsoport behozatalának forintárszínvonala a vizsgált három év alatt 82%-kal emelkedett, és nagyrészt az árváltozások hatásának tulajdonítható, hogy az áruфőcsoportnak a behozatalban elért részesedése 8%-ról 11%-ra növekedett. Míg a 2003 és 2005 közötti időszakban az energiahordozók forintárszintjének emelkedését kizárólag a devizaárak változása okozta (a forint a dollárhoz, az áruфőcsoport behozatalában meghatározó devizanemhez képest rendre felértékelődött), addig 2006-ban már az árfolyam alakulása is a forintárszint-emelkedés egyik tényezőjévé vált. (2006-ban a forint 5,5 %-kal értékelődött le a dollárhoz képest.)

Az energiakereskedelem egyenlege az elmúlt három évben közel 730 milliárd forinttal romlott, ez túlnyomórészt a világpiacon áremelkedés hatásának tulajdonítható.

Az áruфőcsoport importjában a két volumen hordozó termék forgalmának alakulását az alábbiak jellemzik:

- A nyers kőolaj importmennyisége a 2003–2004. évek mintegy 5 millió tonnájáról 2005-ben nőtt először 6 millió tonna fölé. A **nyers kőolaj**, valamint a **kőolajtermékek** 2006. évi importmennyisége (6,1 millió, illetve 2,2 millió tonna) egyaránt 4%-kal csökkent a megelőző évhez képest.
- A teljes importot tekintve is legjelentősebb termék, a **földgáz** 2006. évi mennyisége (434 ezer terajoule) lényegében megegyezik a megelőző évi és a három évvel korábbi szinttel is. A 2006. évi energiafelhasználás, illetve az import alakulása összefügg az előző évinél kedvezőbb időjárás miatti fűtési célú energiaigény csökkenésével, illetve a növekvő ipari termelés igény növekedésével.

Az **élelmiszerek, italok, dohánytermékek** kivitelének volumene 21, a behozatalé 73%-kal bővült a három évvel korábbi szinthez képest. Az import növekedése mindhárom évben felülmúlta az exportét, bár a forgalom két iránya között tapasztalt olló évről évre zárult. 2003-hoz képest az árufőcsoport részesedése az exportból 1 százalékponttal mérséklődött, súlya az importon belül ugyanilyen mértékű növekedést mutat. A 2006. évi 215 milliárd forintnyi aktívum – annak ellenére, hogy 33 milliárd forinttal több a megelőző évinél – lényegesen elmarad a csatlakozást megelőző években tapasztalt, 300 milliárd forintot meghaladó értékektől. Volumen-hordozó agrártermékeink közül exportban a kukoricát és a búzát, importban a zöldség- és gyümölcsfélét, hús és húskészítményeket, valamint a tejtermékek és a tojások csoportját lehet kiemelni. 2006-ban a **kukorica** exportértéke 40, a **búzáé** 50%-kal nőtt. Mennyiségét tekintve (búzaexport: 2,3 millió, kukoricaexport: 2,4 millió tonna) mindkét termény kivitele a legmagasabb volt az elmúlt tíz évben. Agrárjellegű importunkból 2006-ban a zöldségfélék és gyümölcsök forgalma 16,6%-ban része-

sedett, a legfontosabb szállító országok Németország, Spanyolország és Hollandia voltak. Jelentős még a növekedés a hús és húskészítményeknél, valamint a tejtermék és tojás csoportoknál is, itt a behozatal forintértéke mintegy négy-, illetve háromszorosára nőtt három év alatt.

Az agrárkülkereskedelem egyenlege a hazánkkal egyidőben csatlakozott országok vonatkozásában 2005 után 2006-ban is passzív volt, pedig a csatlakozást megelőző években még rendre exporttöbblet volt a jellemző. (1999-ben az export értéke e viszonylatban – jóval alacsonyabb forgalmi szint mellett – 3,5-szeresét jelentette az importénak.) A teljes agrárjellegű kereskedelmet illetően kedvezőtlennek tekinthető, hogy az export volumen-hordozó termékeit feldolgozatlan vagy csak alacsony feldolgozottságú cikkek jelentik, míg az importban lényegesen nagyobb a magasabb feldolgozottsági szintű termékek aránya.

A külkereskedelmi forgalom legnagyobb része továbbra is az **Európai Unióval** (EU-25), azon belül pedig a régi tagállamokkal bonyolódott le. A csatlakozás óta azonban az új tagállamok, valamint az unión kívüli európai országok viszony-

13. tábla A 2006. évi külkereskedelmi forgalom volumenének és megoszlásának alakulása árufőcsoportok szerint, 2006

Árufőcsoport	Volumenindex				A forgalom megoszlása, %	
	export		import		export	import
	2003=100	2005=100	2003=100	2005=100		
Élelmiszerek, italok, dohány	121	108	173	112	6	4
Nyersanyagok	116	102	109	104	2	2
Energiahordozók	134	94	119	100	2	11
Feldolgozott termékek	140	115	126	112	28	33
Gépek és szállítóeszközök	168	120	149	116	62	50
Összesen	154	117	138	113	100	100

latában a régi tagállamokénál lényegesen gyorsabb forgalombővülés tapasztalható, e folyamat következtében a tizenötökkel lebonyolított forgalom részesedése importban 11, exportban 13 százalékponttal mérseklődött 2003-hoz viszonyítva.

nagyobb passzívum továbbra is a Kínával folytatott kereskedelemben keletkezett, amelyet Japán követett a sorban. 2006-ban a legnagyobb mértékű mérlegromlás Tajvan, Hongkong és a Koreai Köztársaság vonatkozásában volt megfigyelhető, szoros

14. tábla A külkereskedelmi termékforgalom megoszlása országcsoportonként

Országcsoport	(%)					
	2004		2005		2006	
	export	import	export	import	export	import
EU-25	80	72	76	68	74	68
Ebből:						
(EU-15)	71	63	65	58	61	57
10 új tagállam	9	7	11	10	13	11
EU-n kívüli országok	20	28	24	32	26	32
Összesen	100	100	100	100	100	100

A Magyarországgal együtt csatlakozott országokkal folytatott kereskedelemben különösen az export nőtt jelentősen, ami a kereskedelmi mérleg alakulásában is megmutatkozott: a 2003-ban és 2004-ben még passzív egyenleg 2005-ben előbb aktívá vált, majd az exporttöbblet tovább nőtt. Ezen csoporttal folytatott külkereskedelem növekedését – a régi tagországokhoz hasonlóan – a multinacionális vállalatok forgalmának jelentős bővülése alapozta meg. 2006-ban az összes kereskedelmi partnerünk közül a legnagyobb mértékű, 102 milliárd forintos egyenlegjavulás **Szlovákiával** volt.

Míg uniós viszonylatban a mérleg javulása, addig az **Európai Unió kívüli országok** vonatkozásában annak romlása volt tapasztalható 2003-hoz képest. Ez meghatározóan az **ázsiai országok** kereskedelmének alakulásával indokolható, ahol tovább nőtt az amúgy is igen tetemes deficit. Az ázsiai országok közül a leg-

összefüggésben az LCD-televíziók és mobiltelefonok magyarországi gyártásához szükséges részegységek behozatalában regisztrált erőteljes növekedéssel. Az **Európai Unió kívüli európai országok**ba irányuló export forintértéke közel

15. tábla A külkereskedelmi termékforgalmi mérleg alakulása országcsoportok szerint

Országcsoport	(folyó áron, milliárd Ft)			
	2003	2004	2005	2006
EU-25	-313	166	535	649
Ebből:				
EU-15	-116	317	498	372
10 új tagállam	-197	-152	37	277
EU-n kívüli országok	-739	-1152	-1255	-1171
Ebből:				
EU-n kívüli európai országok	-256	-77	67	141
ázsiai országok	-692	-1273	-1614	-1734
Összesen	-1052	-987	-720	-522

két és félszeresére, az onnan érkező importé megközelítőleg kétszeresére nőtt három év alatt. 2006-ban az összes kereskedelmi partnerünk közül a legnagyobb mértékű, 155 milliárd forintnyi egyenlegromlás **Oroszország** viszonylatában volt, ahonnan az utóbbi években erőteljesen dráguló energiahordozók mintegy kétharmada érkezett. Több idetartozó országgal azonban kedvezően változott a kereskedelmi mérleg, és ezek ellensúlyozták az orosz relációban tapasztalt mérlegromlást.

Összefoglalóan: a magyar külkereskedelmi termékforgalom fő jellegzetessége, hogy az elmúlt évek során folyamatosan bővült, az EU-csatlakozás óta a mérleg javuló tendenciát mutat. A magyar export háromnegyede az EU-ba irányul, és az ezzel az országcsoporttal folytatott kereskedelemben az exporttöbbség a jellemző. Ugyanakkor az EU-n kívüli országokkal folytatott forgalom – különösen Oroszországgal és néhány ázsiai országgal szembeni jelentős importtöbbség miatt – erőteljesen deficit. Az áruforgalom termékszerkezetét az ipari termékek, azon belül is a gépek és szállítóeszközök túlsúlya jellemzi.

4.2. A szolgáltatások nemzetközi kereskedelme

A világgazdaságban a 2005. évi adatok szerint a nemzetközi kereskedelemben belül (termék és szolgáltatás) a szolgáltatások részaránya 19% volt. A szolgáltatás export- és importaránya régióként és országoként jelentős eltérést mutat, példaként néhány adat: Észak-Amerika 22–14%, Európa 23–21%, Ázsia 15–17%, Csehország 12–11%, Ausztria 31–30%, Németország 13–21%, Írország 34–50%.⁵

Bár a magyar külkereskedelemben a szolgáltatásexport és -import az utóbbi években dinamikusabban nőtt, még 2006-ban is csak 15–13%-ot képviselt a teljes forgalomból, vagyis nemzetközi összehasonlításban részesedése viszonylag alacsony. A 2006-ban regisztrált dinamikus növekedés elsősorban az off-shore vállalatok magyar gazdasághoz való kapcsolódásának változásával, valamint a forint leértékelődésével magyarázható.

A szolgáltatáskereskedelem jelentősége a nemzetgazdaság külső egyensúlyi helyzetét szempontjából kiemelt fontossággal bír, amennyiben hozzájárul Magyarország jellemzően hiánnyal záró termékfogalmi mérle-

16. tábla A szolgáltatás-külkereskedelem összefoglaló adatai, 2004–2006

(folyó áron)						
Év	Export		Import		Egyenleg-	
	-érték, milliárd Ft	az előző év=100,0	-érték, milliárd Ft	az előző év=100,0	érték, milliárd Ft	változás összege az előző évhez képest, milliárd Ft
2004	1 887	105,1	1 791	100,3	96	+87
2005	2 289	121,3	2 103	117,4	186	+91
2006	2 794	122,0	2 479	117,9	315	+128

5 Forrás: WTO, 2005.

gének kiegyensúlyozásához. E tekintetben az idegenforgalom és a szállítási szolgáltatások aktívumával lehet számolni, ami a vizsgált években növekvő tendenciájú volt. 2006-ban az üzleti szolgáltatások forgalmában keletkezett hiány ellensúlyozásán túl összességében 315 milliárd forint (1,2 milliárd euró) többlet keletkezett a külgazdaság e területén.

17. tábla Az egyenleg alakulása szolgáltatáscsoportok szerint

Szolgáltatás-csoport	(folyó áron, milliárd Ft)		
	2004	2005	2006
Idegenforgalom	243	269	400
Szállítás	38	60	89
Üzleti és kormányzati szolgáltatások	-186	-143	-174
Összesen	95	186	315

4.2.1. A szolgáltatás-külkereskedelem szerkezete és a 2006. évi változások

A világgazdaságban 2005-ben a szolgáltatáskereskedelemről a szállítás exportrészaránya 24%-ot, az idegenforgalomé 28, az üzleti szolgáltatásoké 48%-ot tett ki.

A világgazdaság egyes országaiban a szolgáltatáskereskedelmi forgalom szerke-

zetét vizsgálva jelentős eltérések láthatók. Az egyes szolgáltatáscsoportok részaránya összefügg az adott ország gazdaságának szerkezetével, földrajzi adottságaival, történelmi és kulturális hagyányaival.

A magyar szolgáltatás-külkereskedelmi exportban az idegenforgalom részesedése (34%) magasabb a világgazdasági átlagnál, az importban viszont az üzleti szolgáltatások súlya (60%) meghatározó.

Az **idegenforgalomban** 2006-ban a bevételek 13%-kal növekedtek, ezzel szemben a kiadások 4%-kal mérséklődtek a 2005. évihez képest, amihez a forint leértékelődése és a látogatások számának alakulása (külföldi 6%-kal nőtt, a magyar 7%-kal csökkent) is hozzájárult.

A **szállítási szolgáltatások** 2006. évi forgalma mindkét irányban bővült (export 20, import 15%), ez a légi személy- és kiegészítő szállítási szolgáltatások, valamint a közúti áruszállítási szolgáltatások export- és importforgalmának dinamikus növekedésére (19–25, 24–14%) vezethető vissza.

Az **üzleti szolgáltatások** exportja mind a forgalomban résztvevő cégek, mind a szolgáltatásfajták szempontjából erősen koncentrált, ugyanakkor az importban a szolgáltatást igénybe vevő cégek száma sokkal nagyobb, és a szolgáltatásfajták megoszlása lényegesen diverzifikáltabb.

18. tábla Szolgáltatáscsoportok értéke és százalékos megoszlása Magyarországon, 2006

Szolgáltatáscsoport	Export			Import		
	érték, milliárd Ft	az előző év=100,0	megoszlás, %	érték, milliárd Ft	az előző év=100,0	megoszlás, %
Idegenforgalom	958	113	34	558	96	23
Szállítás	513	120	18	425	115	17
Üzleti és kormányzati szolgáltatások	1 323	131	48	1 497	130	60
Összesen	2 794	122	100	2 479	118	100

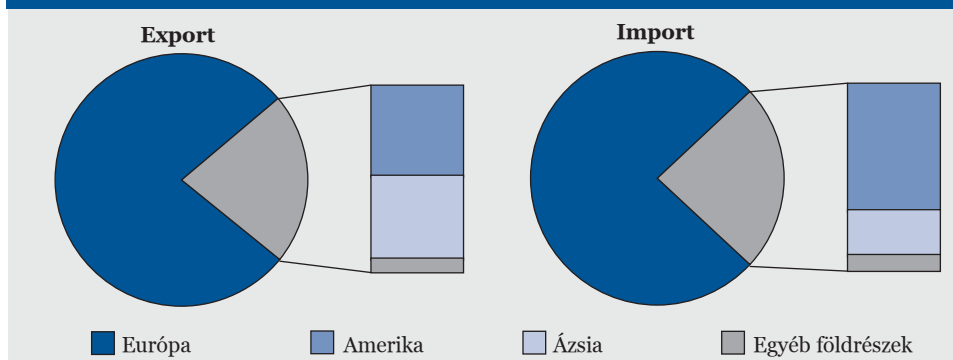
Az üzleti szolgáltatások 2006. évi jelentős növekedésben meghatározó szerepe volt az off-shore vállalatok belföldivé válásának.⁶ A csoporton belül a vállalatirányítási rendszerek korszerűsítése eredményeként mindkét forgalmi irányban dinamikus volt a bővülés a számítástechnikai és informá-

ciós szolgáltatásoknál (40–24%). Az építési-szerelési szolgáltatások exportja a németországi tevékenységgel kapcsolatos jogi problémák 2005. évi rendezése után növekedett, az import emelkedése a külföldi építőipari cégek egyre aktívabb magyarországi jelenlétével magyarázható.

19. tábla Üzleti szolgáltatások értéke és százalékos megoszlása, 2006

Szolgáltatások	Export			Import		
	érték, milliárd Ft	az előző év=100,0	megoszlás, %	érték, milliárd Ft	az előző év=100,0	megoszlás, %
Kommunikációs	83	121	6	87	123	6
Építési-szerelési	53	151	4	30	145	2
Biztosítási	3	217	0	45	113	3
Pénzügyi	37	117	3	55	112	4
Számítástechnikai és információs	100	140	8	114	124	8
Jog- és licenclíjak	125	495	10	220	115	15
Egyéb üzleti	668	99	51	727	126	50
Személyes, kulturális	231	294	18	182	233	12
Összesen	1 300	132	100	1 459	130	100

13. ábra A szolgáltatás-külkereskedelem megoszlása 2006-ban

6 2006 elején az uniós kötelezettségek miatt Magyarországon megszűnt az úgynevezett off-shore státus (2005 végén 729 céget érintett), így e cégek egy része belföldivé vált vagy pedig kedvezőbb adózási lehetőségeket keresve elhagyta az országot. Az off-shore vállalatok a 2006-ot megelőző időszakban csak a működési feltételeikhez szükséges, Magyarországról beszerzett szolgáltatások értékével (az üzleti szolgáltatások között a vállalatcsoporton belüli máshová nem sorolt szolgáltatások) szerepeltek a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalomban, mely éves szinten az export mintegy 6%-át jelentette. 2006-ban a tevékenységüket Magyarországon folytató, belföldiként nyilvántartott cégek külfölddel lebonyolított teljes szolgáltatásforgalma elszámolásra került, mely így az exportban mintegy 12, az importban 8%-ot képviselt (jellemzően a jog- és licenclíjak, az audiovizuális jogok, valamint az egyéb kereskedelem területén).

A magyar szolgáltatás-külkereskedelem **relációs szerkezetére** a termékforgalomhoz hasonlóan az európai országokkal folytatott kereskedelem dominanciája jellemző. A három legfontosabb partnerünk (Németország, Ausztria és Nagy-Britannia) a teljes szolgáltatásforgalom egyharmadát

adta. Az üzleti szolgáltatásokon belül néhány csoport (jog- és licencdíjak, személyes, kulturális és szórakoztatási szolgáltatások/ebből az audiovizuális jogok) exportjában és importjában az Egyesült Államok és a fejlett ázsiai országok kiemelkedő szerepet játszanak.